

KØBENHAVN. DRIFTERNES BY. MØRKSINDETS METROPOL” af Jokum Rhode

Oplæg ved symposiet ”Byen – et livslandskab” 26. januar 2018

”For 35 år siden sagde min hustru underviser i arabisk, Saïd Kouch, til hende: ”Alle behagelighederne ved Tanger er borte.”

Det var sandt dengang, men det giver ingen mening nu. De fortryllende kvaliteter, byen end har haft, er for længst blevet glemt af alle.”

- Paul Bowles, 16. oktober, 1987, *Two Years Beside the Strait*

Undertiden om sommeren sent på aftenen går jeg ud for at lede efter København. Med den nedadgående sol i øjnene ned ad Fredericiagade, op ad Gothersgade, ud ad Nørrebrogade, hvor aftenbyen træder frem fra de rødglødende sporvognsskinner, og om på den anden side af højbanestationen hvor mørket begynder, og videre endnu, op ad Frederikssundsvej til Bellahøj, Brønshøj, Husum, dér hvor det altid er nat. Men jeg opgiver og vender om, det er et spøgelse, jeg leder efter, og jeg regner ikke med at finde mit København igen, kun i drømme, erindringer eller okkulte foreningshæfter, hvis medlemslisteadresser fra korridor gangværelser, flipperkollektiver og kælderlejligheder bringer mit gamle København tilbage. Resten af året bliver jeg hjemme.

Mit København er tabt på den anden side af havnen, dengang byen var et arbejdsfællesskab og ikke som nu, et fritidsfællesskab. At begræde krydsningen af denne grænse er både absurd og omsonst, da denne udvikling fletter sig ind i en kompleks samfundsforandring, der har bragt os alle utallige goder. Der er desværre ikke en mikadopind ved navn B & W-værftet eller Tuborg Bryggeri eller dybe forfaldne baggårde i Vesterbro, som man kan hive ud af dyngen, mens resten bliver liggende: Teknologisk udvikling, økonomiens globalisering og velfærdsstatens generelle forbedring af hele samfundsspektret, fra koldtvandslejlighedernes ophør til den massive sanering af broernes baggårdsmiljøer til sværindustriens udflytning ikke alene fra storbyerne

men næsten fra Vesteuropa som hele til ... ja, listen er endeløs. Alt er forandret, også København.

Men det betyder ikke, at alt er forandret til det bedre. Vi kender det fra vores eget liv, det er da fornøjeligt at have et arbejdsfællesskab med andre mennesker, men det er også rart at vide, at man efter endt arbejde IKKE skal spise middag med kollegerne, se en film sammen, sove med dem og høre dem snakke om personlige værdier eller andre uhyggelige emner.

Og det er derfor, at den omgængelige tone fra byen som arbejdsfællesskab meget hurtigt bliver til en skinger, aggressiv tone, når vi lige pludselig, halvanden million indbyggere, også skal have et privatliv sammen. Og det er, hvad vi er på vej imod i fritidsbyen, hvor intet bliver produceret, intet bliver forarbejdet, bragt, afhentet, solgt eller købt, hvor alt er blevet kultur og ikke arbejde.

Nu har vi et identitets-fællesskab, hvor vi skal være verdensmestre til at cykle, til at spare CO₂, til tolerance, til multikulturel interaktion, til OL, til filmfestivaler, madfestivaler, havnefestivaler, biennaler, latterkongresser og så videre. Og hvis man midt i dette omsiggribende overskudsagtige kulturliv beder nogen om at skrue ned for musikken, køre lidt langsommere, dæmpe nattelivet, lukke døren til baren, får man straks at vide: Stik piben ind, du har valgt at bo i byen, væn dig til det. Men jeg valgte byen, fordi jeg arbejder her, fordi jeg producerer, ikke fordi jeg holder fri.

Så jeg savner den ugæstfri og hårde industri, der engang var lagt ind i København, jeg savner Flådens militære tilstedeværelse, krigsskib efter krigsskib der selv på en sommerdag tonede Holmen i koldkrigsgrå, jeg savner soja-stankens tilkendegivelse af søndenvind fra Sojakagefabrikken på Islands Brygge og humlelugtens klare udmelding om nordenvind fra Tuborg Bryggerierne ved Strandvejen. Jeg savner utilgængelige områder i storbyen, om det er gasværksgrunde, Nørrebrogades autoophug-gesjæfter eller Øbro Kaserne. Jeg har aldrig brudt mig om søndage, hvor civilisterne kommer frem med deres sportstøj og deres hunde for at holde fri. Nu gør de ikke andet, dag efter dag.

Jeg foranlediges til at tro, at en by i sidste ende ikke er en døjt bedre end vi idioter, der bor i den. I så fald ville der ikke være noget ved nogen som helst byer verden over, ingen forskelle mellem dem, og det er der jo. Byer er noget mere end deres befolkninger, og de stater der omgiver dem. Byer er mere end arkitektur, planlægning af infrastruktur og organisering af produktion, ganske som gamle massive boligblokke grå af trafik og depression er mere end de arkitekter, der tegnede dem, og de håndværkere, der byggede dem. Hvad er dette noget?

Det er det stik modsatte af alle de vulgære byudviklings-projekter, der omgiver os i øjeblikket, fra byen som biodiversitets-zone til en kunstig skibakke på Refshaleøen. Disse projekter køres som new age-terapiforløb, hvor ethvert spor af gademørke, karré-fortvivlelse og boulevard-paranoia jages bort af vores moderne præster, der til alle sorger har en mirakelkur: Ideologisk aktivitet. Og det værste er, at det måske kommer til at virke! Men den virkelige by er at finde på regnvejrsdage, hvor kun de gale er ude for at klæbe advarsler op på lygtepælene.

Vor tids kronisk positive byplanlægning undviger et essentielt element i byen: Fortiden. Den arbejder med fremtiden i et medium, hvor fortiden er mere til stede end både nutid og fremtid. Byer er ophobninger af levede liv. Byer er ophobninger af skuffede forventninger, forspildte mennesker, milliarder af frygtsomme blikke ud i endeløse søndage og afrakkede, regnsølede lejekasernegårde. Som David Bowie så begejstret sagde om sin nye by i 1977:

- Berlin is a city made up of bars for sad disillusioned people to get drunk in.

Således også København med dets knuste knogleværk af en havn, dets forstæder, dets trange, desperate city. For at være sin historie tro, skal vores by være kold, blæsende og en kende misligholdt.

Der er dog et København, der stadig er, som det skal være, og det er drifternes by. Hvis København oprindeligt var et arbejdsfællesskab, er der dog også et andet gammelt hæderkronet fællesskab i byen, og det er natten og synden. Synden er essentielt for byens sjæl, som byens arbejdsliv er for dens krop. Da jeg var barn, og min mor spillede på A.B.C. Teatret, og min far ville på jazzklub, blev jeg ofte hevet med, også om natten. Idet jeg som barn ikke måtte komme ind, sagde min far, jeg var en dværg, og så var det ok. Men alligevel var det ikke helt ok at sidde på barstolen og drikke citronvand og se på alle de svedige, råbende, udskøjende mænd og orkestrene, der spillede underlig, vild musik.

Aftenerne med mor var bedre, i teatergarderoberne, hvor lyst-spilskuespillerinderne klædte sig af og på mellem sengekants-komediescenerne. Jeg kan huske deres kroppe, deres latter og sladder, men også deres gråd, når de havde fået tæsk, og de bramfri historie om exces og vold der fulgte med i deres liv som holdte aktricer.

Senere på Det ny Teater var jeg blevet stor nok til at sidde nede hos teaterteknikerne, hvor der var *Weekendsex*-hæfter under et kaffeplettet glasbord proppet til med krus og askebægre. I femte scene var de alle oppe og køre forestillingen *Avishunden*. Der var jeg hurtig, samme billedsekvens, samme kontorsex-scene, samme desperate bladrind, mens jeg fulgte scene fem tælle ned over højtalerne.

En aften var der en reportage i Ekstrabladet om bondage-sex. De fleste af teknikerne var ikke med på det, men en af dem fortalte om hans erfaringer. Han kunne godt lide sex og overgreb. Teknikerne tyssede på ham og gjorde opmærksom på den unge dreng, der sad og læste *Edderkoppen* og lod som ingenting, men han var ikke til at standse. Han kunne godt lide at tale om det. Og forestillingen spillede ind i en hedebløgesommer.

Disse oplevelser skabte i mig en klar forventning om et voldsomt København, hvor sex, vold, teater og særligt Vesterbro var noget jeg måtte ind i for at blive voksen. Så da jeg var nitten, stod jeg foran Hovedbanegården og så ned ad Istedgade i 1989. Dengang som nu var Istedgade en drifternes central, en gade hvor du bliver stillet om til andre personligheder, og hvor tvangstanker forvandles til flygtig frihed. På de sortblændede førstesals-vinduer rundt om gadehjørnet mellem Abel Cathrinegade og Istedgade stod med hvidt på sort, hvad der var at vælge imellem inde i kino-salene i *Private Corner: Faust. Skull. Lethal Hardcore. Canning. Animal. Bi-Sex*. Som genreforslag til nattens yderste teater.

For en sikkerheds skyld havde jeg lavet en anden identitet, der hed Jonas. Jeg kan ikke huske, om jeg var kroppen, og han var navnet, eller om det var omvendt. Det hele blev til en roman, heldigvis. Men jeg forfulgte drifternes København fra 1988 til 1994, fra Amigo Bar, hvor den rynkede trækkerdreng Uffe mod en øl fortalte om dengang, han havde elsket med David Bowie i 1978, til Blue Movie, hvor jeg første gang så den virkelige Jonas, fra Tunesia Bar med garderobe og dansegulv til Postillonen, hvor tandløse grønlandere døde nat efter nat, fra Floss, hvor rocksangerne herskede bag sølverne solbriller, til Hawaii Bio, hvor tiden går langsomt, ja,

næsten i stå. Drifternes København er et 24 hrs. projekt, og det er her heldigvis stadig. Værn om det. Jeg frygter, vi også må give køb på bodegaerne, pornoklubberne, gyserbiograferne, banegårdstrappe-apotekerne parallelt med, at vi planlægger en menneskehed uden nat eller burleske.

Foreløbig er min konklusion: Industrien og arbejdet er borte, stadig står lystens og selvødelæggelsens kulørte og tarvelige kulisser tilbage. Drifternes København er på den måde det sidste egentlige spor af det smukke og fortvivlede i vores by, natteudtrykket for et livs- og dødsfællesskab vi har mistet til fordel for det sejrende samfunds charmeforladte folkedragt af festivaler, endeløse søndagsparader og afmægtige mennesker på nyåbnede restauranter.

Det kæmpende samfund var et samfund med retning. Parallelt hermed opstod København. Hvad vi ser disse år er afviklingen af denne historie og denne by. Kun om natten vender fortællingen tilbage.